

A tajték új lelhelye Boszniában.

HANTKEN MIKSÁTÓL.

Felolvastatott 1865-ik december havában tartott szakülésben.

Van szerencsém bemutatni a t. társulatnak néhány tajték példányt melyek Boszniából valók. Eddigéle a tajték előfordulását csak Morva-, Spanyol-, Görögországban valamint kis Ázsiában ismerük; a kereskedésben előforduló tajték többnyire kis Ázsiából való. A boszniai tajték tehát nem csak annyiból érdekes, a memyiben a tajték eddig ismeretes lelhelyeinek számát egygyel szaporítja de ipari és kereskedelmi tekintetben is figyelmünket érdemeli, mert ezen tajték nyerése ezéljából már is bányát nyitották és a nyert tajtéket kereskedésbe bocsáttották.

A tajték példányokat, melyeket bemutatni szerencsém van, kaptam Brellich János úrtól, a ki a tajtékbánya egyik tulajdonosa.

A mi a tajték előfordulási viszonyokat illeti szoritkoznom kell azon tudositásokra melyeket Brellich úr szives volt velem közölni.

Brellich úr szerint a tajtékbánya a Lyubici hegységben, nem messze Pernyava falútól azon völgyben fekszik melyben az Ukrina nevű folyó folyik. A határörvidéki Broodtól körülbelül 8 mértöldnyi távolságban van.

A tajték egy rétegben fordul elő mely 20 ölnyi mélségben terül el. Ezen réteg régibb kőzetek kivált kigyokő töredékeiből áll, melyek conglomerátféle kőzetet képeznek. Ezen réteg különböző helyein a tajték kissebb nagyobb tömegekben fordul elő. A tajték tömegek, melyek átmérője néha több lábat tesz. többé kevésbé tiszta részekből állanak, melyek a tömeg ugynevezett márványozott kinézését feltételezik.

Ezen tömegekben többféle zárvány fordul elő, kivált kigyokő és gömbölyded opal darabok.

Az opal színe vagy fehér vagy sárgavereses; fénye vagy íveg vagy zsirnemű. A mi pedig ezen opal darabokat nagyon

érdekesekké teszi, ez azon átalakulási vegyfolyam, mely ezen darabokon észlelhető, s melynek következtében a quarzanyag átváltoztatik tajtékká, mint ezt Blum Morvaországban Hrub-schitz falu mellet előforduló tüzkögömbökön szinte észlelte, melyek ugyanis tajtéktömegekben előfordulnak. Az egész soroza-tot képező példányokon, melyeket Brellieh úrtól kaptam, igen jól lehet észlelni ezen vegyfolyam működését és hatását.

A vegyfolyam működését quarzféle anyag felületén kezdi és innét fokenként tovább halad annak központja felé. Mükö-dése nagyon lassú mert néha az opaltömeg külső részei már tiszta tajtékból állanak, míg annak magja még egészen tiszta opal.

A vegyfolyam hatása legközelebbi eredménye az opal színe meg fénye átváltoztatása. Az opal színe t. i. halványá vál-tozik, erős zsir- vagy üvegnemű fénye megszűnik, kemén-sége tetemesen csökken, míg végre sárgafehér vagy tiszta fehérszínű tajtékanyaggá válik, mely a nyelvhez erősen hozzaragad. Az utóbbi tulajdonságot csak a tajtékká egészen átváltozott részek mutatják.